

ГЕОІНФОРМАТИКА: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ, ПРЕДМЕТ, МЕТОД, ЗАДАЧІ (СУЧАСНА ТОЧКА ЗОРУ)

СТАТТЯ XXVII

© А.Є. Кулінкович, М.А. Якимчук, 2008

*Український державний геологорозвідувальний інститут, Київ, Україна
Центр менеджменту та маркетингу в галузі наук про Землю ІГН НАН України, Київ, Україна*

In the twenty seventh paper of the given series of papers it is analyzed the basement of a new scientific discipline, that is boring in geoinformatics. This discipline, the geocivilology, investigates the laws of beginnings in space and in time civilizations – the most large subdivisions of the mankind. Beginnings of civilizations are controlled by such cosmobiogenic cyclical as the Kulinkovich's radioecological cycle, the Shnitnikov's climatic cycle, the Gumilyov-Kulinkovich cycle of passionarogenesis. It is examining the problems of paleogeocivilology: facts of discoveries such cycles by our pleistocene ancestors and creations on the such basement ancient long-period calendars (ancient Egyptian, ancient Indian, ancient Assyrian, ancient Mayan calendars). It is analyzed the process of formation the civilization of ancient Russian Antiquity (7 – 2 centuries BC) and its rich philosophic and cultural heritage (up to 9 century PC).

Запропонована двадцять сьома стаття, як і всі попередні із серії публікацій, що продовжуються вже сьомий рік, присвячена проблемам нової науки – геоінформатики [1–7]. Докладніше цю проблематику розглянуто в серії монографій “Проблеми геоінформатики” [8], а також збірнику наукових праць “Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики” [9–15] і в інших наукових журналах, збірниках наукових праць, спеціальних препринтах, а також у матеріалах наукових конференцій [16–32]. У цій статті ми знову повертаємося до фундаментальної проблеми – як втілити в життя заклик: “Створити в науках про Землю епоху Відродження!”, що прозвучав на 32-му Міжнародному геологічному конгресі, а точніше, до ще більш інтригуючої проблеми – чи можемо ми доповісти сьогодні, у рік 2008-й, у “рік планети Земля”, що це фантастичне за своїм звучанням завдання значною мірою вирішене, причому не лише в загальноприйнятому в Європі розумінні Відродження, як осмислення з сучасних позицій і подальшого розвитку інтелектуального багатства греко-римської Античності, а й у такому, що стало на цей час виключно актуальним в Україні розумінні, зокрема як освоєння великої давньослов'янської культурної і філософської спадщини, донесеної нам із глибини віків унікальною культурною пам'яткою “Велесова книга”. Як і в попередніх статтях, наше дослідження має як би два “виміри”, два “плани”: у “високому” аспекті вирішення фундаментальних завдань пошуку основ світорозуміння і в “заземленому” – застосування знайдених законів світо-

будови для вирішення конкретних актуальних завдань історичної геології, включаючи історію біо- та ноосфери.

У статті ми обговорюємо основи нової наукової дисципліни, що народжується в надрах геоінформатики – геочивілології, і ставимо дві проблеми, нові для традиційної історіографії. По-перше, це проблема існування *цивілізації давньоруської Античності* та її культурної спадщини. Освоєння останньої дуже важливе для революційного перетворення сучасного природознавства. По-друге, це проблема: “Територія України як “родове гніздо” ностратичних цивілізацій – натufійської (Передня Азія), бадарійської (Єгипет), давньоєгипетської, вінчанської і липеньської (Подунав'я), Чатал-гуюк (Мала Азія), кукутенсько-трипільської (Україна, Румунія), шумерської, давньоіндійської, давньоіранської і, звичайно ж, давньоруської (давньослов'янської).

1. Як ми насправді втілюємо у життя заклик 32-го Міжнародного геологічного конгресу: “Створити в геологічних науках нову епоху Відродження!”

А Ченслогб уце дне ншія
а речеть бгове ченсла сва
а быте дне сврзеніу
ніже боте ноче а оусноуте.

“Велесова книга”, дощ. 116
І Числослогб рахує дні наші
і говорить богові числа свої,
чи бути дню небесному,
чи бути ночі, і заснути.
(пер. Б. Яценка)

Одним із найважливіших завдань геоінформатики, як ми визначили у цій серії статей, є

наведення бездоганного порядку в корпусі людських знань. Це неодмінна умова успіху в “битві двох експонент” – експоненціального зростання знань, що загрожує людству перенасиченням (“мегабітова бомба”, за виразом польського письменника і філософа Станіслава Лема [33]), і не менш швидкого зростання обчислювальної потужності комп’ютерів одного і того ж вартісного класу. Зрозуміло, це наведення “ідеального порядку” в першу чергу стосується і знань у галузі геологічних наук, що для нас, геологів, особливо важливо. Це “генеральне прибирання” в корпусі знань, зокрема, потребує організації взаємодії між різними науковими дисциплінами з оформленням і розвитком “суміжних” наук, таких як геоастрономія, галактична геологія, літмофізика та ін. Утім не менш, а може й більш важливим є зіставлення “бортом до борту” (вираз французького культуролога Франсуа Жюльєна [34]) культурної спадщини різних цивілізацій.

Так, зіставлення у статті XXIII [6] “бортом до борту” європейської і давньокитайської цивілізацій дало змогу виявити корінний недолік історичної геології – європейської в своїй основі науки – надто вільне (“анархічне”) розуміння часу, що ґрунтується на використанні однорідної часової осі Ньютона–Канта і тісно пов’язаної з нею тези Лейбніца: “Natura non facit saltus!” (“Природа стрибків не робить!”). Мислення китайців, граматики мови яких не знає минулого, теперішнього і майбутнього часу, в основу розуміння часу ставить принцип “си ші” (вічне чергування чотирьох сезонів земного року – весни, літа, осені й зими). Цей принцип отримав назву принципу “сильного сезону”. Ми запропонували впровадити в історичну геологію принцип “си ші” на рівні не земного, а галактичного року. При цьому історію Землі ми розглядаємо як чергування геологічних ер (аномалістичних галактичних років), положення яких жорстко закріплено на часовій осі, і кожен такий галактичний рік – кожна така ера – є послідовністю чотирьох галактичних сезонів – галактичного “літа”, галактичної “осені”, галактичної “зими” і галактичної “весни”. Кожен такий галактичний сезон – це геологічний період, рубежі якого так само жорстко закріплені на часовій осі, як і межі сезонів закріплені на часовій осі моментами рівнодення (весняного та осіннього) і моментами сонцестояння (літнього та зимового).

Отже, принцип “си ші” стосовно історичної геології заслуговує назву “принципу сильного геологічного періоду”. Зіставивши “бортом до борту” європейську й китайську цивілізацію, ми запропонували нове розуміння темпоралістики (науки про час) як науки про темпоральні моделі. Темпоральна модель – це співвідношення дат подій того або іншого роду часової осі. Це відразу

ж виявляє необхідність створення великої кількості “окремих” вчень про час, залежно від того, який клас подій вивчаємо. Якщо це – події геологічної історії, то маємо право говорити про *геотемпоралістику*, тобто є науки про історико-геологічні темпоральні моделі і, відповідно, про *геологічний час*. Як тільки ми почали розглядати темпоральні моделі, відразу ж виникла проблема, поставлена ще І. Кантом: час суб’єктивний або об’єктивний?

Вже сама орієнтація на темпоральне моделювання вносить вирішальний чинник до цієї проблеми. Час – об’єктивний, а співвідношення часової осі подій – суб’єктивне. Такі темпоральні моделі, в яких суб’єктивний чинник є вирішальним, ми називатимемо “*Кантовими моделями*”. Однак у такому разі виникає нова проблема: чи всі темпоральні моделі суб’єктивні, чи існує клас темпоральних моделей з об’єктивно, незалежно від людей заданими “позначками” на часовій осі так, що положення цих міток якраз і потребує вивчення. Такі об’єктивні темпоральні моделі (“*Не-Кантові моделі*”) ми називатимемо *календарями*.

Особливість мислення китайців якраз і полягає в тому, що воно є вихідним *календаризованим*, часова вісь для них не невинно чиста, як у європейців, а *помічена* межами сезонів, тобто “стрибками”, яких європейська думка, починаючи з Г. Лейбніца, прагне уникнути. Звідси наполегливе прагнення китайців створити якомога точніші календарі, прагнення, в якому вони перевершили європейців. Всі китайські династії обов’язково передбачали існування особливої посади – імператорського астронома-історіографа (“тайши-гун”). У такому разі ми маємо темпоральні моделі “змішаного” типу, з часовою віссю, на якій нанесені і об’єктивні, і суб’єктивні “позначки”. Типовими “Кантовими” темпоральними моделями (у запропонованому нами їх розумінні) є геохронологічні шкали, для побудови яких питання календаризації часової осі і не ставиться. Новий підхід до вчення про час дав змогу поставити питання про фундаментальну темпоралістику Світобудови, тобто про існування *початкового вселенського календаря*. У зв’язку з цим нам і слід звернутися до філософських напрацювань давньої, великої, рідної... і водночас майже невідомої нам цивілізації – *давньоруської*.

Нині широкий розвиток отримала *цивілологія* – наука про цивілізації як найбільші одиниці, на які розпадається людська спільнота [35]. Ми говоритимемо про нову “суміжну” дисципліну, що народжується в руслі геоінформатики, – *геоцивілологію*, науку про те, як відповідно до глибоких біосферних циклів відбувалося у минулому вимушене переміщення народів, де, як і чому виникають пасіонарні етноси, що складають ядро нових цивілізацій. І, звичайно ж, як одна з найважли-

віших проблем у статті поставлена проблема виникнення та історії цивілізації давньоруської Античності, культурна спадщина якої примушує поновому подивитися на методологію пізнання як у природознавстві в цілому, так і в геологічних й географічних науках зокрема.

2. Цивілізація давня, велика, рідна і... така невідома!

Се души прашуры нам светят зорема од Иру,
зрящете на ны,
А тамо Жале плакаться а выречете намо,
яко сь мы небрежежем Праве, Яве а Наве,
Небжежехом се на то, а глузіхом се истая.
Несь мы достойны быти Дажбові внуці!
Поучихомся стару
А вржешемося души наша в он...
Зрі, русек Оуме,
Яко ж Оум велік божеьск есте, едін со ны...
Силу соузрехом в себі, то бо дано дар бгьгов...
“Велесова книга”, дощ. 1¹

До недавнього часу про культуру дохристиянської Русі було відомо вкрай мало. Світові релігії, насаджуючи якнайширше свою культуру, безжално знищували культурну спадщину інших народів, дбайливо оберігаючи при цьому язичницькі пам'ятки своїх метрополій. Так були збережені у великому обсязі культурні пам'ятки Давньої Греції і Риму – поеми Гомера і Вергілія, історичні твори Геродота і Тита Лівія, мови великих ораторів – Демосфена, Цицерона, філософські твори Платона і Арістотеля та багато-багато іншого... Дбайливо зберегли мусульмани-араби доісламську бедуїнську поезію (аш-Шанфара, Та'абат Шарран, аль-Мухалькіль, великий поет Імру'уль-кайс та ін. [36, 37]).

Дуже рідко християнізація йшла “м'яким” шляхом, як, наприклад, в Ісландії, де збереглися язичницькі культурні пам'ятки – епос “Старша Едда”, мотиви якої були використані Р. Вагнером під час створення оперної трилогії “Перстень нібелунга”, знамениті ісландські саги [38–42] та ін. Відносно ж Русі християнізація носила яскраво виражений поневолювальний характер – “раби нічого не мають знати про своє велике і героїчне минуле!” Ось чому проблема Відродження, на наш погляд, охоплює велике культурологічне завдання відродити до життя, кожного разу, коли це можливо, культурні пам'ятки, що вважаються назавжди загубленими. Такою, на думку багатьох авторитетних дослідників, дивовижною пам'яткою дохристиянської Русі є “Велесова книга” [43–87].

Має рацію один із перших дослідників цієї пам'ятки проф. Володимир Шаян (Велика Британія), кажучи, що “Велесова книга” потребує перегляду всесвітньої історії [47]. Розвиваючи цю

думку, ми намагаємося переконливо довести існування великої цивілізації *давньоруської Античності*, цивілізації, з якою пов'язаний високий злет філософської думки. І читач, звичайно ж, зрозуміє нас правильно, оскільки головне завдання, що стоїть перед геоінформатикою, – створення принципово нової моделі Світобудови. І одна справа, коли цей революційний прорив здійснюємо самі, як кажуть, “поодинокі”, а інша – коли ми спираємося на напрацювання багатовікової філософської думки великої, але – на жаль! – ще невідомої для більшості дослідників цивілізації.

Питання, що торкаються не лише геологічної, а й суто історичної та лінгвістичної проблематики, – як була знайдена пам'ятка “Велесова книга”, як і чому виникла жарка полеміка щодо її оригінальності, є вкрай важливими, хоча і стоять дещо осторонь від стрижневої теми нашої серії статей. Оскільки ж, з одного боку, все це маловідоме нашому читачеві, а з іншого – викладені ідеї геоцивілології малозрозумілі без знання “Велесової книги” та історії, що виникла відносно її полеміки, у додатку статті наведено відповідний огляд, в якому, зокрема, порушені принципово важливі для розуміння історії Русі-України питання, як і коли виникло слово “Русь” і що воно спочатку означало, і чи було це слово, згідно із вченням найвідомішого мовознавця Н.Я. Марра (1864–1934), “першоелементом” (елемент “рош”) людської мови. Мало лише констатувати наявність великої давньої цивілізації, потрібно зануритися в її культуру, міфологічні (вони ж – глибоко філософські) образи і лексику, що відображають її.

У цій та, напевно, подальших статтях серії ми неодноразово згадуватимемо такі образи, яких немає ні в одній іншій релігії: *Даждьбог* – бог-світотворець; *Всевід* – бог філософського світо-розуміння, *Права* – основний закон світобудовання; *Ява* – світ явищ; *Нава* – чинник циклічного оновлення; *Числобог* – бог точного математичного знання; *Розум* божий і *Розум* руський (*Розум* людський) – в їх єдності. І ми “побачимо в собі силу – посланий (нам) дар богів!”

3. Генезис давньоруської цивілізації

Тако бя доржава та руска одо русы а борусіце... одо Рай-рієце од Непрені а Карпанеске велка држава породіє...

“Велесова книга”, (дощ. 6-А)

(Так була створена (давньо-)руська держава русами і борусами... От Рай-ріки (Волги) до Дніпра й Карпатських гір велика держава була створена...)

Звезимо наш огляд подій, сконцентрувавши свою увагу здебільшого на ключових, як ми вва-

¹ Се души прашурів наших од Иру зрять на нас, і там Жаля (давньоруська богиня скорботи) плаче і виказує нам, що не берегли ми Праву, Яву і Наву, не берегли того, а ще й глузували. Істинно, що не достойні бути Дажбожими внуками! Почувившись старому, зануремо душі наші в нього, бо то є наше... Дивись, руський Уме, як велик Ум божий, який є єдиний з нами... Творящу богом силу узріли в собі, бо то дано дар богів!”

жаємо, історичних подіях, – створенні цивілізації давньоруської Античності та утворенні після цього великої давньоруської держави. Спочатку розглянемо історичні факти, викладені у “Велесовій книзі”, а потім пояснімо ці факти з позицій геоецивілології й біоконституційної соціології.

У “Велесовій книзі” як головну подію історії русів розглянуто “карпенський вихід”, тобто прихід давньоруських племен у Карпатські гори. Цей факт з геоецивілологічних позицій має принципове значення для розуміння історії дохристиянської Давньої Русі. “Велесова книга” ділить 1500-літню історію давньоруського етносу, від “карпенського виходу” аж до написання текстів останніх дощечок, на три однакові за тривалістю (500 років) періоди. Перший період (VII – II ст. до н. е., а точніше, 626 – 126 рр. до н. е.), як покажемо нижче, цілком можна назвати періодом “*давньоруської Античності*”.

“Рчемо такыжде ляты до Діру² за тенсенце пенте ста ідоше прады нашы до Гуре Карпанеске а тамо се осѣднеша а живя кладно...А тако сец бяш живут пенте ста ляты”³ (дош. 5-А). (“*Мовимо, що так літ за тисячу п’ятсот до Діра пішли прадіди до гори Карпенської і там оселилися і жили ладно...І таким було життя п’ятсот років*”; [пер. Б.І. Яценка]).

Наступний 500-річний період – період експансії, створення “великої Руської держави” від Карпатських гір до Дніпра і далі – до Волги (126 р. до н. е. – 375 р. н. е., тобто II ст. до н. е. – IV ст. н. е.).

“А тамо утчихомсен до восходу суне а ідеом до Ньпре. Та бо рієка есе до морнже тецяі... А тамо осендешіа пенто сент лято... А тако бо скотіа сен венденце со ступыа.. а богаце живхоста” (дош. 5-А). (“*А потім подалися на схід сонця і пішли до Дніпра. Та бо рієка є, що до моря тече... І там на півночі оселилися на ній... І там жили п’ятсот літ... І так худобу водили до степів... і жили заможно*”; [пер. Б.І. Яценка]⁴).

Перше тисячоліття життя давньоруського етносу (від приходу в Карпати) згадувано як благословенний час – “Троянови віки”⁵. Потім були “важкі віки” наступного 500-річчя (375–875) – “наш час” “Велесової книги”. На територію сучасної України навалюються полчища гунів, хозар, обрів. Лютують готи. Турбують своїми нападами ворожі іраномовні племена ясів (язигів). З півдня йде експансія Візантії, з півночі – варягів...

Яка історична логіка цих подій? Та взагалі, чи можна говорити про логіку історії – науки, над якою ось вже понад 2,5 тисячоліття тяжіє “Арістотелеве прокляття” [88]. Як відомо, Стагірит заявив у “Поетиці” [89], що історія “нефілософична” і навіть “несерйозна”, оскільки “говорить про часткове” [89]. Цю Арістотелеву концепцію про “нефілософичність”, тобто “ненауковість”, науки історіографії підхоплює і розвиває багато серйозних мислителів, аж до останнього часу. С.М. Булгаков висуває постулат про “неможливість встановлення історичних законів” [90]. Карл Поппер стверджує, що “історія сенсу не має” і що “не може бути ніяких історичних законів” [91]. Абсолютно інший підхід до вивчення історії людства розвивають біоконституційна соціологія [88] та геоецивілологія, що ґрунтується на її основі.

4. Геоецивілологічний аналіз півторатисячолітньої історії давньоруської цивілізації. Палеогеоецивілологія

Минуле нерозривно пов’язане з майбутнім.
Не можна забувати минуле,
без нього бідніє людина і всліпу йде в майбутнє.
Олександр Вальденбург [92, с. 1]

Спочатку декілька слів про те, що ж являє собою наука *геоецивілологія*, що народжується на наших очах в надрах геоінформатики? Якщо цивілологія досліджує цивілізації, ці найбільші утворення, на які розпадається людство, фактично з Арістотелевих позицій, звертаючи увагу виключно на частковості, то геоецивілологія прагне виявити і осмислити історичні та історико-географічні процеси на основі історичних законів, які, у свою чергу, обумовлені космогеологічними і біосферними циклами. Якщо, наприклад, цивілологія фіксує [102], що трипільська культура існувала на території України з 40-го по 24-те століття до н. е. [103], причому максимальний “пік” цього розвитку припадає на межу четвертого і третього тисячоліть до н. е., коли були побудовані дивовижні міста, що не мали (на той час) аналогів в інших регіонах, то геоецивілологія намагається пояснити, чому ця цивілізація виникла саме в той час, чому “пік” її розвитку припав саме на межу четвертого і третього тисячоліть до н. е., чому вона припинила своє існування саме в 24-му столітті до н. е. і куди й чому пішло населення Трипілья? А головне – де і коли нащадки трипільців мають

² Час правління київського князя Діра – 864 – 875 рр.

³ Букву “ятъ” позначено знаком “Ъ”.

⁴ Це твердження дош. 5-А, що руси рухалися до Дніпра *із заходу на схід*, украй важливе, оскільки деякі дослідники (А. Асов, В.С. і Ю.В. Гнатюки [71]) ідентифікують, як нам здається, помилково, “Карпенские горы” не з Карпатськими, а з Кавказькими горами. Однак же шлях від Кавказу до Дніпра пролягає на захід!

⁵ “Троянови віки” згадуються і в “Слово о полку Ігоревім”.

“з’явитися” в історичному процесі і яка подальша їх доля?⁶

Під Античністю ми розуміємо “осьовий час” німецького філософа та історика Карла Ясперса (1883–1969) [93], VIII – II ст. до н. е., коли нашу планету охопила “пандемія мудрості” – стільки великих мудреців жило в той час у Греції, Передній Азії, Індії, в Китаї! Отже, перше запитання для геоцивіологічного дослідження: Чому виникла ця всесвітня “пандемія мудрості” і чи торкнулася вона давньоруської цивілізації? Геоцивілологія виходить з того, що “рисунок” історії людства визначають космогеологічні – космобіосферні і космоноосферні цикли. При цьому історія людства – це не стільки історія людей, скільки історія людських біоконституцій.

Як відомо, існує велика кількість різних біоконституцій людей – “лівомозкові” і “правомозкові” (“математики” і “художники”, за І.П. Павловим), “церебротоніки”, “вісцеротоніки” і “мускулотоніки” (за Р.А. Уїлсоном [94], “пасіонарії” і “субпасіонарії”, за Л.М. Гумільовим [95, 96], “спринтери” і “стайери”, за В.П. Казначевим [97], “акселерати” і “ретардати”, за В.П. Василюком [98], і т. д. У різні фази глибоких довгоперіодних біосферних циклів статистика людських біоконституцій кардинально змінюється і, відповідно, змінюються менталітет людей, їх інтереси, їх спосіб життя. Так само, як біосфера “підладжується” під такі найважливіші короткоперіодні глибокі біосферні цикли, як добовий і річний (нічний сон і денна бадьорість, обпадання листя на зиму та ін.), так і біосфера в цілому, і ноосфера зокрема “підлажуються” під фази глибоких біосферних циклів з періодами в сотні, тисячі і десятки тисяч років. Такі цикли у публікації [88] названі історіографічними. На основі їх аналізу розроблено довгоперіодний прогноз історії людства в третьому тисячолітті [88].

Розглянемо, про які цикли може йти мова в цьому випадку. У попередніх статтях (ст. XIII, XV і т. д.) серії [4–8], а також в серії монографій, що продовжується [9], були розглянуті музично-фрактальні консонансні ритмічні системи, що лежать в основі Світобудови, – “система чорних клавіш” (“до дієз”–“ля бемоль”) і система “білих клавіш” (“до”–“соль”–“ре”–“ля”). Перша система (“чорних клавіш”), як ми показали, лежить в основі ритміки Метагалактики, Галактики і гео-

логічної історії [98]. Вона з доброю точністю може бути побудована на основі давнього циклу (“великого року”), відомого ще патріархові давньогрецької філософії Ліну (8 ст. до н. е.) [99].

Лін, а пізніше і Геракліт визначали тривалість “великого року” в 3 сара років. “Царське” число “сар” $60^2 = 3600$ в 60-річному численні відіграє таку саму роль, як і число “сто” $10^2 = 100$ в десятковому численні. Отже “великий рік” Ліна–Геракліта дорівнює 10800 років (точне значення цього періоду 10742 роки – розбіжність усього в кількох проміле!). Система “до дієз”–“ля бемоль” є консонансною, оскільки ці ноти ділять октаву на кварта (4/3) і квінту $(3/2) : (4/3) \cdot (3/2) = 2$ (Піфагорів лад: прима – кварта – квінта – октава). Ритмічна система “білих клавіш” може бути побудована на основі модифікованої формули Ліна–Геракліта:

$$T_{\text{мвг}} = \pi \cdot \text{сар років} = 11311 \text{ років.} \quad (1)$$

Систему “білих клавіш” можна записати у вигляді

$$T(k, s) = T_{\text{мвг}} \cdot 3^s / 2^k, \quad (2)$$

$$k = \dots -3, -2, -1, 0, 1, 2, \dots, s = -2, -1, 0, 1.$$

Структуру системи “білих клавіш” описуємо формулою

$$\begin{array}{ccccccc} \dots \Rightarrow (3/4) \cdot T(0,0) \Rightarrow (3/2) \cdot T(0,0) \Rightarrow 3 \cdot T(0,0) \Rightarrow 6 \cdot T(0,0) \Rightarrow \dots \text{"до"} \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & & & \\ \dots \Rightarrow (1/4) \cdot T(0,0) \Rightarrow (1/2) \cdot T(0,0) \Rightarrow T(0,0) \Rightarrow 2 \cdot T(0,0) \Rightarrow \dots \text{"соль"} \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & & & \\ \dots \Rightarrow (1/12) \cdot T(0,0) \Rightarrow (1/6) \cdot T(0,0) \Rightarrow (1/3) T(0,0) \Rightarrow (2/3) \cdot T(0,0) \Rightarrow \dots \text{"ре"} \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & & & \\ \dots \Rightarrow (1/36) \cdot T(0,0) \Rightarrow (1/18) \cdot T(0,0) \Rightarrow (1/9) T(0,0) \Rightarrow (2/9) \cdot T(0,0) \Rightarrow \dots \text{"ля"} \end{array} \quad (3)$$

Базовим елементом системи є період $T(k, s) = T_{\text{мвг}}$. Множення періоду на 2 приводить до переміщення вправо, ділення на 2 – вліво. Множення на 3 переміщує у верхній ряд, ділення на 3 – у нижній ряд. Індексоване позначення періодів системи має вигляд

$$\begin{array}{ccccccc} \dots \Rightarrow T(2,1) \Rightarrow T(1,1) \Rightarrow 3 \cdot T(0,1) \Rightarrow 6 \cdot T(-1,1) \Rightarrow \dots \text{"до"} \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & & & \\ \dots \Rightarrow T(2,0) \Rightarrow T(1,0) \Rightarrow T(0,0) \Rightarrow T(-1,0) \Rightarrow \dots \text{"соль"} \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & & & \\ \dots \Rightarrow T(2,-1) \Rightarrow T(1,-1) \Rightarrow T(0,-1) \Rightarrow T(-1,-1) \Rightarrow \dots \text{"ре"} \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & & & \\ \dots \Rightarrow T(2,-1) \Rightarrow T(1,-2) \Rightarrow T(0,-2) \Rightarrow T(-1,-2) \Rightarrow \dots \text{"ля"} \end{array}$$

⁶ Відразу вкажемо, що нащадки трипільців – індоєвропейські народи, зокрема давні слов’яни, які, згідно з “Велесовою книгою”, “з’явилися” в “краю зеленому” на півночі Індії “ляты пред тісенч тріє сты за ГерманнрЪху” (дош. 9-А) – “за тисячу триста років до Германареха”. Там жила, за легендою, прародителька слов’ян (а тоді був матриархат) мати Славуня і її чоловік Богумир та їх п’ятеро дітей: три дочки і двоє синів. Молодшого сина звали Рус, звідки пішла, згідно з переказом “Велесової книги”, і назва племені “руси”. Оскільки готський король Германарех помер близько 375 р. н. е., сім’я Славуні і Богумира жила в другій половині IX ст до н. е. Ми, звичайно, готові розглянути всю історію русів і їх предків аж до трипільського періоду і навіть заглянути в історію палеолітичної ностратичної спільноти в 16–15 тисячолітті до н. е. (це – датування найдавніших петрогліфів святилища “Кам’яна могила” поблизу м. Мелітополя, Україна), але у зв’язку з малим обсягом статті, поки обмежимося коротшим періодом давньоруської історії, починаючи з формування цивілізації давньоруської Античності. Добре, що цю серію публікацій ми маємо твердий намір продовжувати і сподіваємося з часом викласти з належними подробицями всі порушені питання.

Числові значення (в роках) періодів цієї системи наведено нижче:

...	⇒ 4242	⇒ 8484	⇒ 16965	⇒ 33933	⇒ 67866	⇒ ... "до"
	↓	↓	↓	↓	↓	
...	⇒ 1414	⇒ 2828	⇒ 5656	⇒ 11311	⇒ 22622	⇒ ... "соль"
	↓	↓	↓	↓	↓	
...	⇒ 471	⇒ 942,5	⇒ 1885	⇒ 3770	⇒ 7541	⇒ ... "ре"
	↓	↓	↓	↓	↓	
...	⇒ 157	⇒ 314	⇒ 628	⇒ 1257	⇒ 2513	⇒ ... "ля"

Важливими історіографічними циклічностями є цикли з такими періодами:

$T(0, 0) = 11311$ років – цикл історичних рас (діамантових віків) [10, 11];

$T(-1, -1) = 7541$ рік – цикл зміни магнітного моменту Землі (К.Ф. Тяпкін [117], С.П. Бурлацька [118, 119])⁷;

$T(1, -1) = 1885$ років – кліматичний цикл В.А. Шнітнікова [116];

$T(2, 0) = 2828$ років – радіоекологічний цикл А.Є. Кулінковича – цикл “пандемій мудрості” [88, 107];

$T(3, 0) = 1414$ років – цикл історичних етапів Ю.О. Шилова – А.Є. Кулінковича [88];

$T(4, 0) = 707$ років – цикл пасіонарогенезу Л.М. Гумільова – А.Є. Кулінковича [88].

Всі перелічені цикли належать до музично-фрактальної консонансної системи “соль”–“ре”, яка є симетричною системою “чорних клавіш” “до дієз”–“ля бемоль” – тієї самої, що відіграє виняткову роль у формуванні ритміки Метагалактики, Галактики і – що, звичайно ж, для нас, геологів, має особливе значення – у формуванні ритміки геологічної історії. Нагадаємо, що ця система “до дієз”–“ля бемоль” може бути з достатньою точністю відтворена на основі значення “Великого року” Ліна – Геракліта, який фактично є періодом (“стадіалом”) трансгресивно-регресивної циклічності. Значення перелічених вище періодів системи “соль”–“ре” розраховані за формулою (2).

Сформулюємо питання, що є каменем спотикання для розуміння суті історії людства; виникнення “пандемій мудрості” є таким же звичайним феноменом реакції біосфери на зміну фаз глибоких біосферних циклів, як необхідність сну в нічний час, як обпадання листя восени, різниця лише в тривалості періодів цих глибоких біосферних циклів. Виховані на примітивних уявленнях позаминулого століття про історію людства, які лягли в основу марксистсько-ленінської філософії, багато вчених так і не може вирватися за межі штампую “дикість – варварство – цивіліза-

ція”. Так ось питання, як кажуть “на засипку”: чи були в плейстоцені “пандемії мудрості”, аналогічні “осьовому часу” Карла Ясперса? Інакше кажучи, чи були періоди в пізньому палеоліті (а може, й в ранньому палеоліті?), коли дизайн людського мозку був досконалішим, ніж у нас, людей початку третього тисячоліття, коли процес формування акселератив-церебротоніків тільки почався? Що? У плейстоцені могли жити генії, яким ми в підметки не годимося? Це ж смішно – геній з кам’яною сокирою! Геній, що живе в печері!? Що за недоладність! Так що ж, кинемо гасло: “Назад, в печери!” ???⁸. А хіба людині з кам’яною сокирою в руках для виживання розум менш потрібний, ніж сучасній людині? І з кам’яною сокирою в руках у людини величезне поле діяльності для спостереження за умовами проживання і для відкриття законів природи, які могли б сприяти виживанню людей. Причому законів *геоцивілології*, пов’язаних з відкриттям *довгоперіодних циклічностей*. Найпоширеніша помилка – це думка, що люди жили в печерах, тому що не вміли будувати “пристойніші” житла. Жити в печерах, цих “космічних бомбосховищах”, людей примушувала гостра потреба: у періоди жорстокої радіоекологічної кризи виходити на відкрите місце означало смертельну небезпеку – космічна радіація в умовах, коли захисний озоновий шар повністю знищений, несла неминучу загибель. Втім не лише людина, а й інші хижакі – печерний ведмідь, печерний лев – вимушені були рятуватися від радіації в печерах. Людина в епоху радіоекологічної кризи не лише рятувалася в печерах, вона будувала цілі підземні міста, а коли вдавалося, намагалася будувати мегалітичні споруди [88]. Отже, генії в ту далеку плейстоценову епоху були дуже потрібні. Перше завдання для плейстоценових геніїв – навчитися передбачати, коли настають ці страшні епохи радіоекологічної кризи (“А буде злий час!” (“І наступить злий час!”)). Звичайно ж, плейстоценовим геніям було важливо і передбачити, коли настане благодатний час радіоекологічного оптимуму. Ще одна важлива турбота плейстоценових геніїв – точно спрогнозувати час настання “прохолодних” і “посушливих” епох, тобто фаз Шнітніковського кліматичного циклу – коли Великий степ перетворювався на благодатний рай, здатний прогнати безліч населення; коли степ засихав, відбувалось велике переселення народів. Цікавило плейстоценових мудреців і прогнозування таких явищ, як масштабні потопа. Проте скільки ж часу знадобилось мудрецам тих далеких років, щоб з

⁷ К.Ф. Тяпкін на основі робіт С.П. Бурлацької оцінив тривалість періоду варіації магнітного моменту Землі, а також дат, коли магнітний момент планети досягав мінімального і максимального значень, достатньо приблизно: період – 7 – 8 тис. років, мінімум – близько 6 тис. років тому, максимум – близько 2 тис. років тому [117, с. 45–46]. Точні значення (період – 7541 рік, максимум – 337 р. до н. е., мінімум – 4007 р. до н. е.) отримані нами на основі належності цього циклу до ритмічної системи “соль”–“ре”.

⁸ Саме така реакція була у декого вслід за публікацією роботи [120].

Таблиця 1. Давні довгоперіодні календарі та їх зв'язок з ритмічною системою “соль”–“ре”

Календар	Період, років	Календарна ера, роки до н. е.	Індекс періоду	Точне значення періоду	Похибка, %
Давньо-індійський	2850	11652	T(2, 0)	2828	0,7
Давній майя	2750	11653	T(2, 0)	2828	2,8
Давньо-єгипетський	1460	11542	T(3, 0)	1414	2
Давньо-ассирійський	1805	11542	T(1, -1)	1885	4,5

достатньою точністю визначити тривалість цих довгоперіодних циклів? “Великий рік” Ліна–Геракліта визначено з неймовірною точністю – декілька проміле! Тривалість геологічної ери (аномалістичного галактичного року), розрахована за “Великим роком” (10 800 років), дорівнює 177 млн років, тоді як точне значення – 176 млн років. Похибка – усього декілька проміле! Скільки ж *десятиків* тисяч років потрібно було вести спостереження за трансгресіями і регресіями (“за потопами”!), щоб знайти значення періоду з такою точністю? Відомо, що нашими пращурами – людьми плейстоценової епохи – були створені довгоперіодні календарі [122]. Наскільки близькі ці календарні довгі періоди до наведених вище значень періодів геосивіологічних циклічностей, видно з табл. 1.

Як бачимо, точність визначення тривалості довгих циклів у людей 117-го – 116-го століть була достатньо високою – перші відсотки, а то і менше за 1%! Оскільки всі періоди ритмічної системи “соль”–“ре” взаємопов'язані, всі періоди табл. 1 можна звести до базової астрономічної константи – періоду коливань сонячної активності (цикл Швабе–Вольфа, в нашій системі індексації T(10,0)), який астрономами визначений достатньо точно – 11,04 року. В статті [126] зроблено спробу оцінити середній рівень похибки, що характеризує всю систему давніх календарів. Ця похибка дорівнює усього 0,6%. Отже, генії і в палеоліті були геніями!

Головна особливість давніх календарів, відзначена ще Ю. Оппертом, – близькість, а то і тождність базових дат (“ер”) різних календарів.

Особливий інтерес становить близькість довгоперіодних календарів – давньоіндійського (“оріянського”) і давнього майянського. На жаль, ми не можемо приділити багато уваги цьому питанню, тому посилаємося на статтю [126], де наведено аргументовану версію того, коли “наші” (оріяни) досягли Центральної Америки, як звали того рудобородого богатиря (“нашого” Колумба) і що він зробив такого, що й нині, століття опісля, його шанобливо згадують індійці, називаючи “вчитель”. Чому давня ера 11645 років до н. е. “євразійських” календарів в “афроазійських” календарях була замінена на молодшу, пояснив А.Н. Войцеховський: у 11542 р. до н. е. до Землі наблизилася комета Галлея, що схвилювало палеолітичну громадськість [127].

Слід спеціально підкреслити, кажучи про плейстоценові календарі, що давньоєгипетський цикл – близько 1500 років – половина радіоекологічного циклу – сучасні історики (Ю.О. Шиллов [125], А.Є. Кулінкович [88] та ін.) беруть за основу у великомасштабній історичній періодизації. У табл. 2 наведено зведення таких циклів, що ілюструє історію наших предків починаючи з епохи виникнення трипільської культури.

Додаткові нюанси історичного процесу розкриваються, якщо періодизацію табл. 2 доповнити, поклавши в основу половину “давньоассирійського” календарного циклу, а точніше – половину T(2, -1) = 943 роки кліматичного циклу Шнітнікова T(1, -1) = 1885 років (табл. 3). “Оптимальним” (прохолодним) півциклом відповідають зледеніння в Альпах, які у геологів-четвертинників мають особливі найменування (табл. 3).

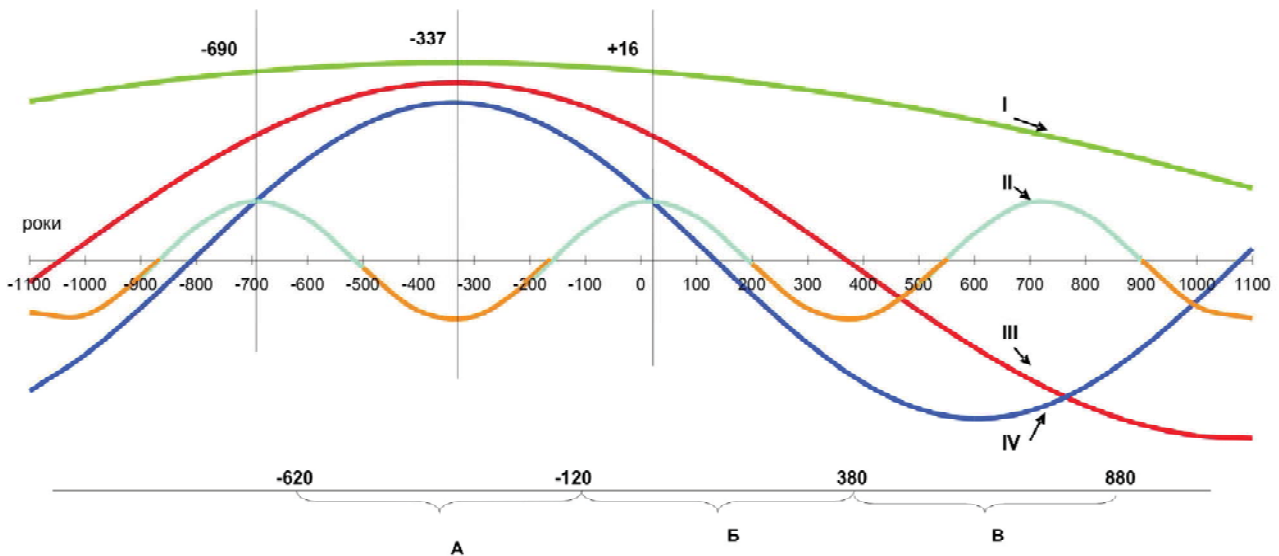
Таблиця 2. Великомасштабна періодизація 5000-літньої протослов'янської, праслов'янської, слов'янської та руської історії Русі-України

Часовий інтервал, роки	“Пік” інтервалу, років	Радіоекологічна характеристика	Історичні події	Інтервал, за Ю.О. Шилловим [125]
-3872 ... -2458	-3165	Оптимум	Трипільська культура	Протослов'янський
-2456 ... -1044	-1751	Криза	Освоєння Великого степу	Праслов'янський
-1044 ... +371	-337	Оптимум	“Карпенський вихід” і створення цивілізації давньоруської Античності. Створення давньоруської держави	Слов'янський
+371 ... +1785	+1078	Криза	“Злий час” та його подолання. Створення держави Київської Русі	Руський

Таблиця 3. Великомасштабна періодизація 5000-літньої історії Русі-України за півперіодами кліматичного циклу Шнітнікова (за півциклами давньоасирійського календаря)

Часовий інтервал, роки	Кліматологічна характеристика	“Пік” інтервалу, роки	Альпійське зледеніння	Історичні події
-4587 ... -3637	Оптимум	-4109	Юшнітц	Зародження трипільської культури
-3637... -2694	Криза	-3145	–	“Пік” трипільської культури
-2694 ... -1752	Оптимум	-2222	Даун	Кінець трипільської культури. Відхід у Великий степ
-1752 ... 809	Криза	-1270	–	Посуха у Великому степу, “Велике переселення народів”. Початок Карпеньського виходу
-809 ... +135	Оптимум	-337	Егезен	Виникнення цивілізації давньоруської Античності
+135 ... +1078	Криза	+606	–	Утворення Давньоруської держави. “Важкі часи”. Створення держави Київської Русі

Геоцивілізаційна циклологічна модель генезису цивілізації давньоруської Античності: I – крива коливання магнітного поля Землі ($T=7541$ рік), II – крива радіологічного циклу Кулінковича ($T=2828$ років), III – крива кліматологічного циклу Шнітнікова ($T=1885$ років), IV – крива циклу пасіонарогенезу Гумільова-Кулінковича ($T=707$ років); А – формування цивілізації давньоруської античності, Б – створення давньоруської держави від Карпат до Волги, В – “важкий час” Русі

На рисунку показано геоцивілізаційні умови формування цивілізації давньоруської Античності. Ці умови характеризуються чотирма максимумами: першим максимумом субширотного пасіонарогенезу (689 р. до н. е.) – максимумом цереброгенезу, що збігається з магнітним (337 р. до н. е.) і другим максимумом субширотного пасіонарогенезу (15 р. н. е.). Давні руси жили в Карпатських горах “добре” (безтурботно) п’ятсот років. П’ятсот років пасіонаро- і цереброгенезу! Навіть якщо припустити, що середній приріст народонаселення становив усього 1,5 %, то за півтисячоліття малий етнос, чисельністю всього в кілька тисяч осіб, перетворюється

ся на етнос багатомільйонний. Цей етнос і створив цивілізацію мудрих і цілеспрямованих людей – цивілізацію *давньоруської Античності*.

Такий етнос починає експансію в сусідні регіони – так і була створена *Давньоруська держава* від Карпат до Дніпра і далі – до Рай-ріки (Волги). Втім геоцивілізація не була б геоцивілізацією, якби обмежувалася дослідженням однієї цивілізації епохи Великого цереброгенезу. Оскільки “осьовий час” в Євразії досліджувало багато вчених, заглянемо в далечину – до Центральної Америки, з якою у оріан, як ми бачили, встановилися давні зв’язки. Модель на рисунку

допомагає осмислити історію і давніх майя. “Ранній докласичний період” (за А. Русом) історії давніх майя (1500 – 800 рр. до н. е.) відповідає завершальній фазі перебування у Великому степу і початку Карпенського виходу. Середній докласичний період (800 – 300 рр. до н. е.) відповідає за часом початку формування цивілізації давньоруської Античності.

Наступний (пізній докласичний) період (300 р. до н. е. – 150 р. н. е. або до 350 р. н. е.) історії майя відповідає завершенню створення цивілізації давньоруської Античності і початку створення Давньоруської держави. Впродовж цього періоду практично вся територія майя була заселена, розширилися площі оброблюваних земель, різко зріс збір сільськогосподарської продукції, тобто “працює” схема: пасіонарогенез + цереброгенез = демографічний вибух. За “передкласичним” періодом історики виділяють “класичний” (335–925 рр. н. е.), період розквіту майянської культури, що закінчився, як і у слов’ян, періодом занепаду (800 – 950 рр. н. е.).

Періодизація історії майя, що спирається на існуючі в істориків дані нам уявляється неточною. Саме в період цереброгенезу у майя і мала б виникнути велика інтелектуальна цивілізація. І звичайно ж, виникла. А не знаємо ми про неї з тієї самої причини, з якої не знаємо про цивілізацію давньоруської Античності, тобто через поневолювальну християнізацію, що знищила великі інтелектуальні пам’ятки. Як пише безпосередній очевидець подій, що відбувалися в ті часи, Дієго де Ланде: “Ми знайшли у них (у майя) велику кількість книг, і оскільки в них не містилося нічого, крім марновірства і брехні диявола, ми їх усі спалили, про що вони (майя) надзвичайно шкодували” [128].

Дуже важливою для серйозного розуміння історії взагалі та історії давніх русів зокрема є відповідь на таке питання. Три тисячі років тому наші прашури, що знаходилися тоді в Пенджабі, принесли в жертву білого коня (ведійський обряд ашвамедха) і відправилися в далекий похід до Карпатських гір. Питається: вони заздалегідь знали, **куди, чому і навіщо** йдуть? Уявляється безумовним, що вони знали це. Головне правило, як стати невеликому етносу великим народом і зайняти центральне місце в історії людства, таке: у відповідний час зайняти місце пасіонаро- і цереброгенезу [122]. Щоб успішно вирішити це завдання, потрібно досконально, всебічно (давньорус. – “обаполо”!) знати власну історію і володіти

календарем з періодами в 11 тисячоліть, 28 і 18 віків. Так у давні часи народилася наука геоецивілологія, палеогеоецивілологія, як кажемо ми нині.

5. Інтелектуальна “візитна картка” давньоруської Античності – філософська “суперформула світобудови”

А якожде есьме сынї оцев нашех
да іміємо любве до пам’яти ієх,
а рцехом о не, якожде бяше он сылоу нашеу.
А сыла та іде до ны од ієх жніу

“Велесова книга”, дощ. 18-А

А позаяк ми сини отців наших,
то маємо любов до пам’яти їхней,
і кажемо про них, що вони були силою нашою.
А сила та йде до нас од їхніх жнів.

(Пер. Б. Яценка)

Кожна цивілізація має свою “візитну картку” – щось видатне, що вона створила. Протошумерська цивілізація, що мешкала декілька тисячоліть тому в Причорномор’ї, створила перше святилище, що дійшло до нас, з якнайдавнішими письменами – “Кам’яну могилу”. “Візитна картка” давньоєгипетської цивілізації – піраміди, що вражають уяву. Цивілізація Давньої Греції може пред’явити як предмет своєї гордості Парфенон і філософські твори Платона і Арістотеля... Цивілізація давньоруської Античності, як ми уже знаємо з “Велесової книги”, в змозі пред’явити як свою “візитну картку” щось видатне – філософську формулу Світобудови, яка своєю стислістю, точністю і глибиною думки дивує нас, людей початку третього тисячоліття н. е., засліплених своєю могутністю. Ось цей неперевершений у світовій філософії шедевр давньої поезії (дощ. 1):

*Праве бо есь невідомо уложено Дажьбом,
А по нь, яко пряже, ся теце Явє,
І та соутворі живиото наше,
А то, коли одиде, смертьє есь.
Явь есь текоуша а творено в Праві,
Навен бо есте по тья,
Доте есте Нава, а поте есте Нава,
А в Праві же есте Явь.*

Прозаїчний переклад українською мовою: Права бо є невідомо уложена Дажбогом, \ А по ній, як пряжа, тече Ява, \ І та створила життя наше. \ А тоді, коли одійде, смерть настає. \ Ява тече і твориться в Праві. \ Нава бо є після них. \ Доти є Нава і по тому є Нава, \ а в Праві ж є Ява⁹.

⁹ Відразу ж відзначимо дивовижну, незвичайну віршовану форму цих двох строф. По-перше, чітка каталектика кожної строфи: ж-ж-ж-ч (же – жіноча клаузула, ч – чоловіча). Каталектика – розділ теорії віршування, що досліджує клаузули. Клаузула – закінчення вірша, що починається з останнього наголосу. По-друге, характерна цифрологія: 25 слів у кожній строфі, всього священне число – 50 слів. Аналіз цього вірша, що є без сумніву, вершиною філософської думки людства, розпочатий у публікаціях [73, 74, 84, 112]. Проф. В. Шаян, безумовно, не перебільшує, коли говорить, що основна космічна концепція “Велесової книги” залишає позаду Платона і Арістотеля [66, с. 39]. Додамо від себе, що вона залишає позаду і філософські напрацювання, якими пишається наша самовпевнена і самозакохана світова цивілізація початку третього тисячоліття. Смішна думка, що хтось, якийсь випадковий, безвісний фальсифікатор міг “підроблювати” цю суперформулу. Це також абсурдно, якщо хтось би заявив, що піраміда Хеопса створена якимось випадковим туристом, який заїхав на тиждень-другий.

Суперформула Світобудови – результат на-полегливої роботи багатьох поколінь мудреців великої цивілізації. Платон не зміг додати своїй надзвичайно важливій концепції парадигмальної ідеї (“Прототипу”) такий чіткий сенс, щоб ця концепція була б сприйнята його ж учнем Арістотелем (знаменитий кинутий великим Стагіритом вислів: “Платон мені друг, але істина – ще більший друг”). Арістотель не зміг додати своїй концепції “чотирьох причин” вселенський характер – для цього і всього лише потрібно було б оголосити “Першоідею” Платона “формальною” причиною своєї ентелехійної моделі. Сучасна фізика ґрунтується на ньютонівсько-ейнштейнівській механістичній концепції світобудови, концепції “трьох причин”, що не допускає природного (підкреслюємо: природного, а не надприродного, на якому наполягають теологи) керування Світобудовою, зокрема, з тієї причини, що це керування потребує надсвітових дій, які заборонені спеціальною теорією відносності А. Ейнштейна. Давньоруська “Суперформула” Світобудови позбавлена цих недоліків. Розглянемо питання про значення “Суперформули” “Велесової книги” для сучасного природознавства докладніше.

6. Природознавство Права, Яви і Нави – це новий рівень пізнання Світобудови. Прогресивна трансформація світової цивілізації починається з висунення нової світоглядної картини (“Суперформули”)

А обаполы я Біелбг а Чрнобг сен пероутеса,
і тые і сврг држешете
абые она свнту не обыть пьврзешену.
“Велесова книга”, дощ. 11-А
“І всюди Білобог з Чорнобогом боряться
І тим Небо тримається,
щоб миру не бути переверненим”.

Центральною категорією світобачення давньоруської цивілізації була **Права** – вселенський закон, відповідно до якого розвивається Ява – матерія, світ матеріальних явищ. Визначальним моментом цього розвитку є принцип циклічного оновлення – Нава. Нава, з одного боку, протиставляється Яві (Буттю) як Не-буття, з іншого боку, Нава – обмежувач окремих реалізацій циклічного процесу, що закріплено у формулі

$$\text{Нава} - \text{Ява} - \text{Нава}, \quad (6)$$

яка є прабабусею всіх циклічних формул, включаючи Марксову:

$$\text{Товар} - \text{Гроші} - \text{Товар}. \quad (7)$$

Безумовно, формула (6) інтуїтивно була сприйнята ще людиною-палеоантропом, яка спостерігала фази Місяця:

$$\text{Новий місяць} - \text{Фази видимого Місяця} - \text{Новий місяць}. \quad (8)$$

Неоантропи вже на ранній стадії свого існування створили місячно-сонячний календар [135, 136]. Поняття “Новий місяць” швидше за все означало у давньоруських прашурів “**Навалуніє**” – в цей час Місяць переходить (з погляду земного спостерігача) в світ Не-буття, в Наву. Створення перших календарів означало прорив в осмисленні категорії часу, у формуванні об’єктивної темпоралістики, в прагненні створення Не-Кантових темпоральних моделей, на яких виділені об’єктивно існуючі “миті Нави” – об’єктивно існуючі моменти, що визначають характерні позиції циклічного процесу і відокремлюють одну фазу циклічного процесу від іншої. Відзначимо, що слово “календар” – давньоруське. **Коляда (Колендо)** – давньоруське свято Нового року, який починався у момент зимового сонцестояння. Досі в Україні існує традиція колядування – привітання з нагоди Нового року. Принципово важливий компонент “Суперформули” – формула (1) – фактично перетворює трійку основоположних категорій (Права, Ява, Нава) на четвірку:

$$\begin{array}{c} \text{Права} \\ \downarrow \\ \text{Нава ініціувальна} - \text{Ява} - \text{Нава завершувальна}. \end{array} \quad (9)$$

Отже, в основі Суперформули лежить розуміння світобудови як єдності чотирьох базових компонент (“причин”, за термінологією Арістотеля), причому основою в цій четвірці є Права, фундаментальний закон, що керує Світобудовою. Права, таким чином, співвіднесена з Прототипом (“парадигмальною ідеєю”) Платона. Ми пропонуємо сучасну інтерпретацію Права як всесвітнього (точніше – “мегавселенського”) музично-фрактального консонансного календаря, який і відображає гармонію Світобудови.

Вселенський календар виник як результат синхронізаційних процесів у світовому субстраті. Як видно, дуже багато процесів, зокрема тих, що визначають розвиток Метагалактики в цілому, а також її частин – Галактики, Сонячної системи, Землі, узгоджені із законом світової гармонії. Дуже багато, але не все! Існують явища недосинхронізації, розсинхронізації або ж просто включається чинник випадковості. Використовуючи термінологію волхвів цивілізації давньоруської Античності, відзначимо, що узгоджені зі світовою гармонією процеси – царина Білобога, незгоджені – сфера Чорнобога. Отже, гармонія і дисгармонія у Світобудові “протиставляються”, але, звичайно ж, у результаті перемагає Гармонія. Гармонія, “божествена краса” (Шефстберрі) Світобудови є першоосновою моральної поведінки людей.

Суттєве запитання: чому наша цивілізація, цивілізація Нового часу, а особливо світова цивілізація ХХ ст. з її фантастичними науково-техніч-

ними досягненнями “не доросла” до філософської Суперформули давньоруської Античності? А тому, що, як показано у публікації [112], “наша” цивілізація – це цивілізація іншого типу – технологічна, тобто, як визначає її В.В. Стус, “цивілізація, що використовує невідновні ресурси планети” [131]. У такій цивілізації спрямованість мислення абсолютно інша – як би найшвидше отримати результат і матеріальний вигравш!

Технологічна цивілізація, образно кажучи, живе сьогоднішнім і не замислюється про завтрашній день, тому закони світобудови її цікавлять мало, вона згодна використовувати такі “сурогати” світорозуміння, як концепція “Великого вибуху” [132, 133]. Давні ж цивілізації “вписалися” в біосферу, і їх дуже цікавили проблеми, як ми б визначили, геочивілології.

Нині, образно кажучи, людство посадило себе на “енергетичну голку”. Як ми вже зазначали, “суперформулою” нашої цивілізації є модель “Великого вибуху”. Стівен Вайнберг, один із творців цієї моделі, одного разу як би в серцях вимовив: “Чим зрозумілішим уявляється Всесвіт, тим більше він здається безглуздим” [133, с. 143]. Світобудова, в якій опинилося людство, таким чином, здається якоюсь подібністю фантазмагорії австрійського письменника Франца Кафки (1883–1929). Герман Гессе¹⁰ пише так про один з романів Ф. Кафки, герой якого “потрапляє в повний небезпеки, глибоко ворожий, незрозумілий і в основі своїй безглуздий світ” [134].

Нова цивілізація, що народжується нині і бере за основу світорозуміння гармонійну суперформулу давньоруської Античності, здатна буде розв’язати проблеми, що постали перед людством, – проблеми цефалізації – на добро ноосфери, цефалізації нообіосфери, ліквідації воєн, забезпечення людству стабільного розвитку. За нового світорозуміння світ стає зрозумілим і осмисленим. У основі Суперформули нової цивілізації, що народжується нині, – закон світової гармонії, концепція Прави – Яви – Нави, ідеал, який можна характеризувати словами: “гармонійна людина в гармонійному середовищі існування і в гармонійному етносі, гармонійний етнос в гармонійному ландшафті і в гармонійній цивілізації, гармонійна цивілізація в гармонійному людстві на гармонійній планеті (в гармонійній нообіосфері), гармонійна нообіосфера в гармонійній Світобудові”.

Д о д а т о к

“Велесова книга” – унікальна культурна пам’ятка

Непроста історія отримання дивовижної пам’ятки давньоруської культури “Велесова книга” така. Під час громадянської війни офіцер армії

Врангеля хрещений туркмен Алі Ізенбек (у хрещенні – Федір Артурович, 1890–1941), який мав досвід роботи художника в археологічній експедиції, виявив на підлозі бібліотеки розгромленого дворянського маєтку на Харківщині затоптані солдатськими чобітьми дерев’яні дощечки з письментами, які важко було прочитати. Ізенбек наказав ординарцеві зібрати дощечки в мішок і зберігати як зіницю ока. Дороги еміграції привели Ізенбека, що не розлучався зі своїм скарбом, до Бельгії, до Брюсселя. Там він познайомився ще з одним емігрантом із Росії, колишнім денікінцем, українцем Юрієм Петровичем Миролюбовим (1892–1970). Удвох вони почали копітку роботу, що важко просувалася, з розшифрування стародавніх письмен. Мова, на якій були написані вирізані (або випалені) на дощечках тексти, виявилась явно давньоруською, але дуже архаїчною. Тексти були написані без пробілів з частим пропуском голосних, що вкрай утруднювало розуміння написаного.

У 1941 р. Ізенбек помер, його ательє художника розграбували, дощечки пропали. У тих матеріально скрутних умовах, в яких жили емігранти, їм вдалося сфотографувати тільки одну дощечку, текст якої починався словами: “Влес кнігу сіу птчемо бгу ншему...” (“Велесу книгу цю присвячуємо богові нашому...”). (Велес – один із головних язичницьких богів Давньої Русі, бог достатку, покровитель скотарства.) Після Другої світової війни Ю.П. Миролюбов переїхав у США і в 1957–1959 рр. опублікував у м. Сан-Франциско тексти дощечок Ізенбека в журналі російської еміграції “Жар-птиця” [43]. Йому в цій роботі допомагав Олександр Кур (колишній білий генерал Куренков), у той час – секретар Російського музею мистецтв у м. Сан-Франциско. Ця публікація викликала великий відгук у слов’янської, особливо української, зарубіжної громадськості. В Австралії написав книгу про ці тексти Сергій Лісний (Парамонов), що цікавився історією Давньої Русі [44–46]. С. Лісний і назвав пам’ятку “Велесовою книгою”, а алфавіт, на якому написані тексти “дощечок Ізенбека”, – “велесовицею”. Відразу усвідомивши оригінальність і культурну значущість пам’ятки, професор В. Шаян (Велика Британія) почав її наукове вивчення [47].

Дивовижною давньоруською пам’яткою зацікавився українець М.Ф. Скрипник, який проживав в Голландії. Він почав листування з Ю.П. Миролюбовим з метою якомога повної публікації давніх текстів, які збереглися. У 1968 р. він передрукував текст Миролюбова–Куренкова, виданий в журналі “Жар-птиця”, в Гаазі (Нідерланди) у видавництві “Млин” [48], а потім – у “Календарі Канадійського фермера” [49].

У 1970 р. вмирає в дорозі, повертаючись із США, Ю.П. Миролюбов. М.Ф. Скрипник допо-

¹⁰ Герман Гессе (1877–1962) – швейцарський письменник, автор відомого роману “Гра в бісер”.

магає вдові Миролубова Іоганне Вайдерс, яка не знала російської мови, розібрати архів її чоловіка. При цьому було знайдено ще кілька текстів неопублікованих дощечок і уточнені тексти вже опублікованих, в які вкралися деякі спотворення внаслідок не дуже кваліфікованої правки тексту О. Куром. У 1972–1975 рр. М.Ф. Скрипник опублікував найповнішу версію “Влес-книги”, пронумерувавши дощечки [50]. Нумерація дощечок М.Ф. Скрипника стала загальноприйнятою для публікації тексту “Влес-книги” і її перекладів. В 1987 р. у Франції монографію про “Велесову книгу” видав Б. Ребіндер, підтвердивши її оригінальність. Книга Б. Ребіндера була перекладена українською мовою [51]. Разом зі М.Ф. Скрипником Андрій Кирпич (Велика Британія) переклав “Влес-книгу” українською мовою. Цей переклад був опублікований в Києві в 1990 р. у журналі “Дніпро” [52, 53] і відразу ж викликав велику зацікавленість української громадськості. Втім історія відкритої пам’ятки не була такою безхмарною. У 1959 р. С. Лісний вислав фотокопію дощечки “Велесової книги”, що збереглася, в Радянський Союз, в Слов’янський комітет. Реакція головних радянських ідеологів була вкрай швидкою: все, що виходить від білих емігрантів і українських націоналістів, негайно має бути оголошено жалюгідною фальсифікацією і ворожими підступами! І дійсно, відразу ж з’явилася стаття мовознавця Л.П. Жуковської [54], в якій на основі “експертизи” однієї тільки дощечки (текст якої – всього кілька рядків!), як з’ясувалося згодом, експерт так і не зуміла до кінця правильно прочитати) “Велесова книга” була оголошена піддробкою. Однак треба віддати Л.П. Жуковській належне: у статті вона дала блискучий аналіз палеографії пам’ятки, аналіз, що не залишає у справжнього фахівця ніяких сумнівів щодо достовірності “Велесової книги”.

В 1990 р. у “Працях відділу давньоруської літератури” [55] О.В. Творогов опублікував текст “Велесової книги” в тому вигляді, в якому він був виданий М.Ф. Скрипником. За О.В. Твороговим, “творці “Велесової книги” – *носії ворожої ідеологічної концепції*” (цит. за: [80], с. 34)¹¹! Відповідно, за друкованими виступами Л.П. Жуковської і О.В. Творогова з’явилися численні публікації світл російської історичної і філологічної науки, що оголошували, абсолютно безпідставно,

пам’ятку піддробкою”¹². Слід зазначити, що скептичне відношення до пам’ятки деяких фахівців зумовлено не лише прагненням “виконати наказ партії і уряду”, а й відзначеною ще Т. Куном [56] відповідною реакцією “нормальної науки”, не здатної вийти за межі вже вироблених штампів “існуючої парадигми”, що здаються непохитними. А “Велесова книга” – абсолютно незвичайний документ, мова і графіка якого виходять за межі звичного церковно-слов’янського стилю, та і зміст часто ламає стереотипи, що склалися в історичній науці. Проте з розпадом Радянського Союзу багато що змінилось. У Росії в 1992 р. був надрукований переклад “Велесової книги” відомого російського літератора і дослідника О.І. Барашкова, що публікує свої твори під псевдонімами Олександр Асов і Бус Кресень [57]. За цим виданням було багато перевидань перекладу О.Асова (1993, 1994, 1995, 1997, 2000, 2001). Перші переклади А. Кирпича і О.Асова виявилися багато в чому недосконалими. Велику роботу з розшифрування текстів “Велесової книги” і їх ритмічного перекладу рідною мовою виконав видатний український лінгвіст Борис Іванович Яценко (1933–2005). Він детально досліджував графіку пам’ятки, її палеографію, орфографію, морфологію і діалектологію [58–60]. Висновок Б.І. Яценка категоричний: “Доказів підробки не існує!” [79, с. 33].

У публікаціях [73, 84] у безперечній формі сформульовано *принцип презумпції достовірності*, що має безпосереднє відношення до проблеми оригінальності “Велесової книги”: “Ніхто не має права називати пам’ятку фальшивкою, якщо це не доведено переконливими науковими доводами”. Переклади Б.Я. Яценком “Велесової книги”, що з кожною публікацією були все точнішими, стали основою для наукового перекладу інших авторів. На основі інтерпретації “Велесової книги”, зробленої Борисом Яценком, його брат Віктор Яценко (1929–1996) переклав пам’ятку російською мовою [61].

В Україні власні інтерпретації і результати дослідження “Велесової книги” опублікували П.І. Комнацький [62–65], Г.С. Лозко [66, 67], Ю.О. Шилов [68], Г. Клочек [69], подружжя Валентин і Юлія Гнатюки з Дніпропетровська [70, 71], В.С. Осипук [72], А.Є. Кулінкович [73, 74, 84] та ін. У Росії, крім робіт О.Асова, опубліко-

¹¹ Ну як тут не пригадати персонажа мініатюри радянського сатирика Аркадія Райкіна, який заявляв: “Кібернетика – продажна дівка імперіалізму!” Головна ідея “Велесової книги”, завершеної близько 875 р., – зберегти самобутність і культуру давніх русів в умовах, коли довелося відбиватися від багатьох ворогів: з півночі – від варягів, зі сходу – від хозар, з півдня – від Візантії, від якої виходила головна небезпека *хрещення, що поневолило*. А у Олега Творогова виходить, що “Велесова книга” – “продажна дівка імперіалізму!”

¹² Якщо говорити грубо, узагальнено, то “причіпки” до текстів дощечок зводилися до одного: чому мова давньоруських волхвів IX ст. і більш раннього часу відрізняється від сучасної російської мови! Такого – за розумінням експертів – не має бути! Наприклад, чому в словах давнього тексту одночасно співіснують буквосполучення “кв” і “цв”? “Такого не має бути! Ось вам свідчення фальсифікації!” Дійсно, в сучасній російській мові такого не спостерігається (є “цвѣты”, але немає “квітѣв”). Однак в українському... Ну, не читав багатовчений експерт Павла Тичину, у якого “квітне цвітѣ”! На такому “науковому” рівні “висмоктані з пальця” й інші “докази” фальсифікації “дощечок Ізенбека”.

вано двома виданнями переклад лінгвіста М.В. Слатіна [75, 76]. Так складається новий науковий напрям – “велесоведення”. Важливий внесок у цей напрям зробив український сходознавець-індолог С.І. Наливайко, що вказав на численні слов'яно-санскритські і слов'яно-іранські паралелі, відображені у “Велесовій книзі” [82]. Віршований переклад (“переспіви”) пам'ятки здійснив український поет В. Карпенко [77].

У 2005 р. в Київському міжнародному університеті була проведена всеукраїнська наукова конференція “Велесова книга – пам'ятка української культури” [78–84]. Вивчення цієї пам'ятки включено в програму середніх і вищих навчальних закладів України. Інтерпретація текстів “Велесової книги”, їх переклад різними сучасними мовами – величезна і дуже складна робота, до якої залучено багато дослідників. Ця робота ведеться за правилами “мозкового штурму”: на першому етапі мінімум взаємної критики, чим більше буде висунуто нових ідей, тим краще. Віталій Довгич висловив суть цього етапу у вигляді гасла: “Хай розцвітає 100 троянд!” [87]. Отже, тільки на другому етапі, який ще не настав, коли буде досягнута “критична маса” проведених досліджень, можна розпочинати формування канонічного тексту пам'ятки.

Історія не один раз, а двічі поглумилася над давньоруською цивілізацією. По-перше, були знищені культурні пам'ятки, що створювалися тисячоліттями. Великою трагедією для жерців була втрата давньоруських “Вед”, що зберігалися в храмах Корсуня і знищені греками після захоплення цього міста (“Наші жреці про Веду турбуватися закликають, а вкрали її від нас!”, дощ. 6-д). По-друге, вже в другому тисячолітті н. е. народилася “норманська” теорія, що ніяких русів у давнину взагалі не було, як не було і їх державності. Мов, “культтрегери”-варяги “просвітили” народ, що животів у варварстві, створили державу і дали їй назву “Русь”.

Незважаючи на отповідь, що дав “норманістам” М.В. Ломоносов, “норманська” концепція продовжує життя аж до цього часу. “До приходу норманських князів з династії Рюриковичів не існувало слов'янської Русі, ні Руської землі, а це безперечний факт”, – цитує В.Д. Барана З.О. Сорокіна-Мар'їна [81, с. 45]. Отже, найважливіше питання: хто такі “руси” і звідки вони узялися? Акад. О.М. Трубачов вважає, що слово “рус” походить від кольору шкіри і волосся, тобто від слова “русявий”. Акад. Б.О. Рибаків приймає, що слово “рус” веде своє походження від назви річки Рось [81]. Шановні академіки явно плутають причину із наслідком. У публікації [85] висунута ра-

дикальна концепція походження слова “рус” як першослова (елемент “рош” мовознавця Н. Марра), що виникло і стало самоназвою племені ще в давньокам'яну епоху, за часів культури мустьє. Ця концепція спирається на створену ще в античності “звуконаслідувальну” теорію походження слів.

Від наслідування гарчання і шипінню хижаків (Б-РР-СС або Б-РР-ШШ) в давньокам'яну епоху виникло слово “BoPyc”, що збереглося в сучасних слов'янських мовах (слова “BaPC”, BaPCyк”). Спочатку, певно, слово Б-РР-СС означало назву печерного ведмедя – головного, а тому обожуваного ворога наших пращурів-палеоантропів, що жили в печерах. Існування в епоху мустьє (120 – 100 тис. років тому) у неандертальців культу печерного ведмедя доведене українським археологом М.О. Чмиховим [86]. Надалі слово Б-РР-СС розділилося на дві частини “Б-Р” і “Р-С”. Варіант “Б-Р” зберігся в назві ведмедя в німецьких мовах (ведмідь – нім.: “Das BaeR”, англ. “BeaR”) і в слов'янському слові “БуРий”, як характеристика ведмедя. Не випадково столиця Німеччини має назву Берлін (“БеРлін”). Варіант “Р-С” простежується в слові “РиСь”, а також у латинському слові “uRSus” – ведмідь. Наші предки оголошували тварин-хижаків як символів сили тотемами, і від їх імені утворювалися самоназви племен¹³. Звідси ясно, як утворилися такі самоназви народів, як “Боруси” і “Руси”.

Перейдемо від палеоантропів до неоантропів – кроманьйонців. Як відзначає у своїй роботі доктор біологічних наук З.О. Сорокіна-Мар'їна [81, с. 49], молекулярно-генетичними дослідженнями доведено, що неоантропи-кроманьйонці, що прийшли на північ Європи з глибин Азії 40 – 35 тис. років тому, якраз і були пращурами індоєвропейських народів. Тривале перебування на півночі привело до освітлювання шкіри і волосся наших пращурів: “Та те б'яшеті жлута, а руси б'яшеті русяві а мандроочіті” (дощ. 6-В: “Ті ж (греки) були смуглявими, руси ж – русявими і блакитноокими”¹⁴).

Така наша відповідь на питання, що хвилює всіх слов'ян: “Русь, звідки ти?” [46].

1. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Геоінформатика. – 2002. – Ст. I, № 1. – С. 7–19; Ст. II, № 2. – С. 5–19; Ст. III, № 3. – С. 5–14; Ст. IV, № 4. – С. 5–19.
2. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Там само. – 2003. – Ст. V, № 1. – С. 5–14; Ст. VI, № 2. – С. 5–17; Ст. VII, № 3. – С. 5–23; Ст. VIII, № 4. – С. 7–24.

¹³ Як це не комічно звучить, але найстародавніше слово, що, можливо, сягає в сотисячолітню глибину віків, ми вимовляємо, коли кажемо нашому милому домашньому хижаківі: “брись!” (БРиСь).

¹⁴ medroocyty (польск.) – блакитноокі.

3. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Там само. – 2004. – Ст. IX, № 1. – С. 5–20; Ст. X, № 2. – С. 5–14; Ст. XI, № 3. – С. 11–21; Ст. XII, № 4. – С. 5–22.
4. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Там само. – 2005. – Ст. XIII, № 1. – С. 5–26; Ст. XIV, № 2. – С. 5–30; Ст. XV, № 3. – С. 5–18; Ст. XVI, № 4. – С. 5–19.
5. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Там само. – 2006. – Ст. XVII, № 1. – С. 5–13; Ст. XVIII, № 2. – С. 5–19; Ст. XIX, № 3. – С. 5–18; Ст. XX, № 4. – С. 5–19.
6. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Там само. – 2007. – Ст. XXI, № 1. – С. 5–13; № 2, Ст. XXII. – С. 13–21; № 3, Ст. XXIII. – С. 5–18; № 4, Ст. XXIV. – С. 5–18.
7. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Геоінформатика: історія становлення, предмет, метод, задачі (сучасна точка зору) // Там само. – 2008. – Ст. XXV, № 1. – С. 5–17; Ст. XXVI, № 2. – С. 5–20.
8. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А. Проблеми геоінформатики. – Киев: ЦММ НАН України, 2002. – Ч. 1. – 78 с.; 2003, Ч. 2. ? 134 с.; 2004, Ч. 3 – 90 с.; 2005, Ч. 4. – 122 с.; 2006, Ч. 5. – 180 с.; 2007, Ч. 6. – 164 с.; 2008, Ч. 7. – 152 с.
9. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А. Геоінформатика и геохарактерология // Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики. – К., 2004. – Т. 1. – С. 13–19.
10. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А. Геоінформатика и история геологических знаний // Там само. – С. 4–12.
11. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А. Одиннадцатитысячелетний гелиогеологический цикл и «Великий год» Лина–Гераклита // Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики. – К., 2005. – С. 410–418.
12. Кулінкович А.Є. 250 лет со дня рождения пионера украинской геологической мысли Федора Моисеенко // Там само. – С. 419–420.
13. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А., Татарина Е.А. Новый взгляд на проблему «Разум и Вселенная». Циклическое развитие Метагалактики и «генеральный план» истории Земли // Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики. – К., 2006. – С. 4–22.
14. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А., Татарина Е.А. К разработке общей теории Земли // Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики. – К., 2007. – С. 4–14.
15. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А., Татарина Е.А. Докембрийская галакто-геологическая историография Украинского щита // Теоретичні та прикладні аспекти геоінформатики. – К., 2008. – С. 5–17.
16. Кароходин Ю.А., Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А. «Болевые точки» стратиграфии и геохронологии нефтегазовых бассейнов. – Киев: ЦММ НАН України, 2005. – 228 с.
17. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А., Татарина Е.А. От геохронологической шкалы докембрия к его геохронологическому календарю. – Киев: Карбон Лтд. – 2004. – 26 с. – Препр.
18. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А. Философский фундамент современной геологии и естественная общепланетарная геохронологическая шкала. – Киев: Карбон Лтд, 2004. – 33 с. – Препр.
19. Соколов Ю.Н., Афанасьев С.Л., Кулінкович А.Є. и др. Циклы как основа мироздания. – Ставрополь: СКГТУ, 2001. – 554 с.
20. Кулінкович А.Є. Фундаментальный закон геологии – закон многоуровневой системной цикличности геологической истории». В кн. [19]. – С. 413–432, 550–554.
21. Субетто А.И., Кулінкович А.Є. и др. Вернадская революция в системе научного мировоззрения – поиск ноосферной модели будущего человечества в XXI веке. – СПб: Астерион, 2003. – 592 с.
22. Кулінкович А.Є. Систеогенетика и фундаментальная революция в философии // Вопросы систеогенетики. Теоретико-методологический альманах. – Кострома: Изд-во Костром. ун-та им. Н.А. Некрасова, 2003. – 272 с. – С. 78–103.
23. Кулінкович А.Є. В.И. Вернадский и современные актуальные биогеохимические проблемы биосферологии и ноосферологии // Там же. – С. 245–270.
24. Kulinkovich A., Yakymchuk N. Natural geochronological classification and geodynamic methods of determination of the absolute age of sediments // 32nd Int. Geol. Congr. Presentation 111-22.
25. Кулінкович А.Є. Фундаментальный прорыв в исторической геологии – создание геохронологического календаря докембрийской истории Земли // Циклы природы и общества. Материалы XIII Междунар. конф., Ставрополь, 26 – 29 окт. 2005 г. – Ставрополь, 2005. – С. 31–40.
26. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. 32-й Міжнародний геологічний конгрес // Геоінформатика. – 2004. – № 4. – С. 91–95.
27. Кулінкович А.Є., Якимчук М.А. Вагомий крок у становленні української геологічної інформатики // Там само. – 2005. – № 4. – С. 76–83.
28. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А., Татарина Е.А. Космические источники энергии тектоорогении // Энергетика Земли, її геолого-екологічні прояви та науково-практичне використання. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 2006. – С. 219–225.
29. *Международные* Сорокинские чтения “Социальные трансформации социокультурной динамики 20 – 21 веков: Реверсивно-циклическая парадигма”. Материалы междунар. науч. конф. – Киев: НАУ, 2007. – 223 с.
30. Кулінкович А.Є. Биоконституционная социология познания. Современная борьба двух экспонент. В кн.: [29]. – С. 75–89.
31. Кулінкович А.Є. “Болевые точки” на оси исторического времени. В кн.: [29]. – С. 154–161.
32. Кулінкович А.Є., Якимчук Н.А., Татарина Е.А. Детальный календарь докембрия и геологическая история Украинского кристаллического щита // Еволюція докембрійських гранітоїдів і пов’язаних з ними корисних копалин у зв’язку з енергетикою Землі і етапами її тектоно-магматичної активізації. – Київ: УкрДГРІ, 2008. – С. 137–142.
33. Лем С. Сумма технологии: Пер. с польск. – М.: Мир, 1968. – 608 с.
34. Жюльен Ф. О «времени». Элементы философии «жить». – М.: Прогресс-Традиция, 2005. – 280 с.
35. Яковец Ю.В. История цивилизаций. – 2-е изд. – М., 1997. – 370 с.
36. Фильшинский М.Н. Арабская классическая литература. – М.: Наука, 1965. – 312 с.
37. Арабская поэзия средних веков. Б-ка всемирной литературы. Т. 20. – М.: Худож. лит., 1975. – 768 с.

38. *Исландские саги*. Ирландский эпос. Б-ка всемирной литературы. Т. 8. — М.: Худож. лит., 1970. — 864 с.
39. *Гуревич А.Я.* «Эдда» и сага. — М.: Наука, 1979. — 192 с.
40. *Мелетинский Е.М.* «Эдда» и ранние формы эпоса. — М., 1968.
41. *Стеблин-Каменский М.И.* Мир саги. — Л., 1971.
42. *Хойслер А.* Германский героический эпос и сказание о Нибелунгах. — М., 1960.
43. *Влес книга.* «Жар птица». — Сан-Франциско, США, 1957—1959.
44. *Лесной С.* «Влесова книга» — языческая книга доолеговой Руси. — Виннипег, 1966.
45. *Лесной С.* «Влесова книга» — языческая книга доолеговой Руси. — М.: Захаров, 2002. Перепечатка [44].
46. *Лесной С.* Русь, откуда ты? Основные проблемы Древней Руси. — Виннипег, Канада, 1964.
47. *Шаян В.* Віра предків наших. — Гамильтон, 1987.
48. *Влес книга.* — Гаага: Млин, 1968.
49. *Влес книга.* «Календар Канадійського фермера», 1970.
50. *Влес книга.* Літопис дохристиянської Русі-України. — Лондон; Гаага, 1972. — Вип. 1 — 6; 1975. — Вип. 7.
51. *Рєбіндер Б.* Велесова книга: життя та релігія слов'ян / Перекл. с фр. О. Нестайко-Максименко. — К., 1993.
52. *Влес книга* / Пер. А. Кирпича // Дніпро. — 1990. — № 4.
53. *Білодід О., Киркевич В.* З історії «Велесової книги» // Там же.
54. *Жуковская Л.П.* Поддельная докириллическая рукопись // Вопр. языковедения. — 1960. — № 2.
55. *Творогов О.В.* «Влесова книга» // Тр. Отдела древнерусской литературы. — Л., 1990. — Т. 43.
56. *Кун Т.* Структура научных революций. — М.: Прогресс, 1975. — 288 с.
57. *Влес-книга.* «Русские веды» / Пер. А. Асова. — М., 1992.
58. *Велесова книга.* Повний ритмічний переклад Бориса Яценка // Русь Київська. — 1994. — № 1—3.
59. *Велесова книга.* Легенди. Міти. Думи. Скрижалі буття українського народу / Упорядк., ритм. перекл., дослідження Б. Яценка. — К., 1995. — 320 с.
60. *Велесова книга:* Збірка праукраїнських пам'яток I тис. до н. д. — I тис. н. д. / Упорядк., ритм. перекл., підготовка автентичного тексту, довідк. матеріал Б. Яценка. — К., 2001. — 332 с.
61. *Велесова книга* / Пер. на рус. В. Яценко. В [60]. — С. 147—215.
62. *Комнацький П.І.* 20000 років хронології «Велесової книги» // Київ. Русь. — 1996. — № 1.
63. *Комнацький П.І.* Пісня ратна. — К.: Індо-Європа, 1998.
64. *Комнацький П.І.* Влес-книга. — К.: Біб-ка українця, 2002. — 198 с.
65. *Комнацький П.І.* Атлантида. — К., 2008. — 81 с. (у друку).
66. *Велесова книга.* Волховник / Гол. ред., автор-упорядник Г. С. Лозко. — К.: Такі справи, 2002. — 368 с.
67. *Лозко Г.С.* Велесова книга. Волховник. — Вінниця: Континент-Прим, 2004.
68. *Шилов Ю.О.* Істина «Велесової книги». — К., 2000. — 32 с.
69. *Клочек Г.* Світ «Велесової книги»: Навч. посібник. — Кіровоград, 2001.
70. *Гнатюк В.С., Гнатюк Ю.В.* Размышления о славянстве, или Чьих же богов мы внуки. — М.: Белые альвы, 2002.
71. *Велесова книга* / Пер., ком. В.С. Гнатюк, Ю.В. Гнатюк. — М.: Амрита-Русь, 2006. — 272 с.
72. *Осипчук В.С.* Устань у Сварзі. — К.: Освіта України, 2008. — 462 с.
73. *Кулінкович А.Є.* До питання про оригінальність пам'ятника «Велесова книга». В кн.: [72]. — С. 12 — 14.
74. *Кулінкович А.Є.* Великая древнеславянская философская формула (Права — Ява — Нава), ее современная физико-математическая интерпретация и эвристическое значение // Міфологічний простір і час у сучасній культурі. Матеріали Міжнар. наук. конф. — К., 2003. — Ч. 1. — С. 42—43.
75. *Влес-книга* / Пер. с древнерус. Н.В. Слатина. — Омск: Русск. правда, 2000. — 240 с.
76. *Влесова книга* / Пер., прим., ком. Н.В. Слатина; изд. 2-е. — Омск: Русск. правда, 2003.
77. *Карпенко М.* Велесова книга. Переспіви. — К., 1998.
78. «Велесова книга» — пам'ятка української культури. Матеріали Всеукр. конф. «Велесова книга» — пам'ятка української культури. Київ, 4 лют. 2005 р. — К.: КиМУ, 2005. — 88 с.
79. *Яценко Б.І.* Із студій над Велесовою книгою // В [78]. — С. 21—33.
80. *Лозко Г.С.* Слов'янська етнічна релігія і Велесова книга // В [78]. — С. 34—42.
81. *Сорокіна-Мар'їна З. О.* Велесова книга про походження українців-русів // В [78]. — С. 43—61.
82. *Наливайко С.І.* Етногенеза українців за «Влес-книгою» // В [78]. — С. 62—71.
83. *Ющук І.П.* Велесова книга: за і проти // В [78]. — С. 4—20.
84. *Кулінкович А.Є.* До питання про оригінальність пам'ятника «Велесова книга» // В [78]. — С. 79—86.
85. *Кулінкович А.Є.* Украинские упанишады (размышления о творчестве Владимира Осипчука) // В [72]. — С. 387—390.
86. *Чмихов М.О.* Давня культура: Навч. посібник. — К.: Либідь, 1994. — 288 с.
87. *Довгич В.* Хай розцвітає 100 троянд! Передмова до [63].
88. *Кулінкович А.Є.* Прогноз истории человечества в третьем тысячелетии н. э. // Тенденции и перспективы социокультурной динамики. — М., 1999. — С. 41—76.
89. *Аристотель.* Поэтика. — М.: Гос. изд-во худ. лит., 1957.
90. *Булгаков С.Н.* Философия хозяйства. — М.: Наука, 1990.
91. *Поппер К.* Открытое общество и его враги. — М., 1992.
92. *Вальденбург А.* Семейный альбом. — Ялта: Таврида, 1994.
93. *Ясперс К.* Смысл и назначение истории. — М.: Изд-во полит. лит., 1991. — 527 с.
94. *Уилсон Р.А.* Психология эволюции. — К.: Янус, 1998. — 304 с.
95. *Гумилев Л.Н.* Этногенез и биосфера Земли. — М.: Гидрометеиздат, 1990. — 528 с.
96. *Гумилев Л.Н.* Древняя Русь и Великая степь. — М.: Мысль, 1989. — 764 с.
97. *Казначеев В.П.* Здоровье нации. Просвещение. Образование. — Москва; Кострома, 1996. — 247 с.
98. *Василик В.П.* К построению модели циклов исторического развития с учетом процесса акселерации // Управляющие системы и машины. — 2000. — №2. — С. 5—19.

99. *Фрагменты* ранних греческих философов. Ч. 1. — М.: Наука, 1989. — 576 с.
100. *Михайлов Б.Д.* Храм найдавніших письмен. — К.: Такі справи — Індоевропа, 2002.
101. *Гальцева Р.* Лев Шестов. Философская энциклопедия. Т. 5. — М.: Сов. энцикл., 1970. — С. 505–506.
102. *Археология* Украинской ССР. В 3 т. Т. 1. — Киев: Наук. думка, 1985. — 567 с.
103. *Денисюк Н.* Чому зникла трипільська культура? — К.: Слово, 2001. — 25 с.
104. *Куликович А.Е.* Планетарные изменения геофизических условий на Земле и их отражение в «рисунке» истории человечества и его культуры // Междунар. науч. конф. «Геофизика и современный мир». Реф. докл. — М., 1993. — С. 13–14.
105. *Kulinkovich A.Ye.* The planetary changes of geophysical conditions on the Earth and their reflection in the «pattern» of the mankind history and culture // Int. sci. conf. «Geophysics and modern world»: Abstr. of papers. — Moscow, 1993. — P. 13–14.
106. *Куликович А.Е., Алексащенко О.А.* Природные циклы и «рисунок» истории человечества // Циклы природных процессов. Вып. 3. — М., 1993. — С. 47–55.
107. *Куликович А.Е.* Цикличность этногенеза и природа «фактора икс» Гумилева // Математические методы анализа цикличностей в геологии. Вып. 6. — М.: РАЕН, 1994. — С. 178–183.
108. *Куликович А.Е.* Цикличность истории и проблема фатального фактора // Там же. — С. 184–196.
109. *Куликович А.Е.* «Длинные волны гелиотараксии» — главные историографические циклы // Материалы VI Междунар. конф. «Циклы природы и общества» (Ставрополь, 13 – 18 окт. 1998 г.). Ч. 1. — Ставрополь, 1998. — С. 11–13.
110. *Куликович А.Е.* Новая глобальная социологическая парадигма // Социокультурная динамика в период становления постиндустриального общества: закономерности, противоречия, приоритеты. — М., 1998. — С. 136–140.
111. *Куликович А.Е.* «Новая социология» как теоретическая основа гармонии и сотрудничества локальных цивилизаций в третьем тысячелетии // Локальные цивилизации в XXI веке: столкновение или партнерство. — М., 1998. — С. 102–107.
112. *Куликович А.Е.* Совершающаяся интеллектуальная революция как необходимое условие возрождения Евро-Азиатской (Православной) цивилизации // Перспективы развития российской экономики и ее место в глобальном экономическом пространстве. — М.: Междунар. фонд Кондратьева, 2000. — С. 20–26.
113. *Куликович А.Е., Климиник К.А.* Палеопсихология и историческая (циклическая) психология // Циклы. Материалы 2-й Междунар. конф. — Ставрополь, 2000. — Т. 1. — С. 193–196.
114. *Куликович А.Е.* Запад — Центр — Восток: Разработка Евразийской и общепланетарной стратегической мировоззренческой концепции // Будущее России, стран СНГ и евразийской цивилизации: научно-технологический аспект. Материалы к XV Междисциплинарной дискуссии. — М.: РАГС, 2001. — С. 278–286.
115. *Куликович А.Е.* Крупномасштабная протосоциокультурная и социокультурная динамика в истории рода Ното за последние 100 тысяч лет (новая концепция эволюции сознания) // Научное наследие Н.Д. Кондратьева в контексте развития российской и мировой социально-экономической мысли. — М.: МФК, 2002. — С. 118–125.
116. *Шнитников А.В.* Изменчивость общей увлажненности материков Северного полушария. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1957.
117. *Тяпкин К.Ф.* Фізика Землі: Підручник. — К.: Вища шк., 1998. — 291 с.
118. *Бурлацкая С.П.* Изменение напряженности геомагнитного поля за последние 8500 лет по мировым археомагнитным данным // Геомагнетизм и аэрономия. — 1970. — **10**, № 4. — С. 694–699.
119. *Бурлацкая С.П.* Вековые вариации магнитного поля Земли по археомагнитным и палеомагнитным данным // Там же. — 1972. — **12**, № 4. — С. 662–675.
120. *Куликович А.Е. В.И. Вернадский и современные актуальные биогеохимические проблемы биосферологии и ноосферологии // Вопросы системогенетики. Теоретико-методологический альманах. — Кострома: Изд-во Костром. ун-та им. Н.А. Некрасова, 2003. — С. 245–270.*
121. *Куликович А.Е.* Биоконституционная социология и моделирование социогенетической и экономической динамики П. Сорокина и Н. Кондратьева // Соціокультурна і економічна динаміка: закономірності, проблеми, перспективи. — К.: Ін-т економіки НАН України, 2001. — С. 17–24.
122. *Буткевич А.В., Зеликсон М.С.* Вечные календари. — 2-е изд. — М.: Наука, 1984. — 207 с.
123. *Шилов Ю.А.* Прародина ариев. — К.: СИНТО, 1995. — 744 с.
124. *Шилов Ю.О.* Святині. — К., 2001. — 324 с.
125. *Начала цивилизации.* Даниленко В.А. Космогония первобытного общества; Шилов Ю.А. Праистория Руси. — Екатеринбург: Деловая книга; М.: Раритет, 1999. — 376 с.
126. *Куликович А.Е.* Нефтегазовая геология, геофизика вообще и ядерная геофизика: кризис или затишье перед новым могучим рывком // 36. наук. праць Укр. держ. геологорозв. ін-ту. — 2003. — № 1. — С. 5–22.
127. *Войцеховский А.И.* Виновница земных бед? — М.: Знание, 1990. — 48 с.
128. *Ланде Диего де.* Сообщение о событиях в Юкатане / Пер. со староисп., введ. ст. и прим. Ю.В. Кнорозова. — М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1955.
129. *Рус А.* Народ майя. — М., 1986.
130. *Соди Д.* Великие культуры Месоамерики. — М., 1985.
131. *Стус В.В.* Модель развития технологической цивилизации. — Запорожье: Дикое поле, 2002. — 37 с.
132. *Силк Дж.* Большой взрыв. — М.: Мир, 1982. — 391 с.
133. *Вайнберг Стивен.* Первые три минуты. Современный взгляд на происхождение Вселенной. — М.: Энергоиздат, 1981. — 208 с.
134. *Кафка Франц.* Америка. — СПб.: Азбука-классика, 2005. — 384 с.
135. *Ларичев В.Е.* Лунно-солнечный календарь погребения Мальты и проблема палеокосмогонических аспектов семантики образов искусства древнекаменного века Сибири // Каменный век Северной, Средней и Восточной Азии. — Новосибирск, 1985.
136. *Ларичев В.Е.* Звездные боги. — Новосибирск: НИЦ ЩИГМ СО РАН, 1999. — 356 с.

Надійшла до редакції 11.06.2008 р.